

Lausunto

01.12.2020

Asia: _VN/20396/2020

Valtioneuvoston asetus kunnan maksuosuudesta ja nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta laajakaistahankkeessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallitus on 12.11.2020 antanut eduskunnalle esityksen laiksi laajakaistarakentamisen tuesta (HE 221/2020 vp), jonka mukaisesti nopean laajakaistan rakentamista tuettaisiin jälleen vuodesta 2021 alkaen. Laki on esityksen mukaan tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2021. Napapiirin Energia ja Vesi -konserni kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston asetuksesta nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta laajakaistahankkeessa.

Uuden lain asetusluonnoksessa lukee:

”Nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeus

Laajakaistarakentamisen tuesta annetun lain (xx/2020) 3 §:ssä tarkoitetun nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeus on saapuvassa liikenteessä 100 Mbit/s ja lähtevässä liikenteessä 30 Mbit/s.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tavanomaisissa ruuhka-aikaolosuhteissa laajakaistayhteyden toteutuvan vähimmäisnopeuden on oltava saapuvassa liikenteessä 70 Mbit/s ja lähtevässä liikenteessä 21 Mbit/s.”

Aiemmin kommenteilla olleessa lakiluonnoksessa oli mukana selvä maininta nopeusvaatimuksesta, joka on uudessa lakiesityksessä poistettu. Kommenteilla olleen lakiesityksen pykälä 3:

"nopealla laajakaistayhteydellä yhteyttä, joka pystyy tarjoamaan 100 Mbit/s symmetrisen häiriöttömän yhteyden tavanomaisissa ruuhka-aikaolosuhteissa"

Napapiirin Energia ja Vesi -konserni on huolestunut valtioneuvoston asetusluonnoksesta nopean laajakaistayhteyden vähimmäisvaatimuksesta laajakaistahankkeessa. Vastustamme jyrkästi esitettyä asetusluonnosta nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta laajakais-tahankkeessa. Napapiirin Energia ja vesi Oy haluaa nostaa esille näkökulmia muun muassa Lapin maakunnan, huoltovarmuuden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Teemasta yleisesti

Digitalisaatio on monelta osin edennyt jo pitkälle, ja on jo nähtävissä digitalisaation tuomia asioita, mahdollisuuksia ja ilmiöitä. Ikävä kyllä yksi asia on ollut polarisoituminen, joka näkyy kasvukeskusten ja hajaseutualueiden välillä. Yksi merkittävä syy polarisoitumiselle on ollut vahvojen tietoliikenneyhteyksien saatavuus. Yhteiskunta on kehittynyt (ja kehitty edelleen) siihen suuntaan, että vahvat tietoliikenneyhteydet ovat välttämätön asia jokaiselle suomalaiselle. Vahvat tietoliikenneyhteydet toimivat mahdollisuutena osallistua demokraattiseen ja avoimen yhteiskunnan toimintaan, myös kasvukeskusten ulkopuolella.

Hajaseutualueilla monet peruspalvelut ovat etääntyneet fyysisesti ihmisten ulottuvilta, jolloin digitaalisten palveluiden merkitys korostuu. Etääntyminen on korostunut Lapissa, jossa on pitkät välimatkat ja niin sanottuja kasvukeskuksia on verrattain vähän. On osoitettu (Kuntaliiton selvitys 2020, Maaseudun valokuituinvestoinnit), että Suomessa hajaseutualueille, joissa on valokuituverkkoa rakennettu, sisään muutto on vahvempaa kuin rakentamattomille alueille. Toisaalta näillä alueilla myös pois muutto on ollut pienempää.

Yhteiskunnan muuttuessa usean hajaseudun elinkeinoelämän menestymiskeinot ovat kaventuneet. Vahvat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat myös elinkeinoelämälle yhteiskunnan kehittämisessä kiinni pysymisen. Lapissa usealla hajaseutualueella olisi mahdollisuuksia kehittää elinkeinoelämää digitaalisiin palveluihin nojaten, mutta riittämättömät tietoliikenneyhteydet toimivat täysin esteenä.

Lapissa (myös Rovaniemellä) merkittävä osa kansalaisista asuu hajaseutualueilla. Näille alueille valokuituverkon rakentaminen on haastavaa harvan liityntätiheyden vuoksi. Valokuituverkon rakentamiskustannukset per liittyjä nousevat pitkien välimatkojen vuoksi niin korkealle, ettei toiminta ole liiketaloudellisesti kannattavaa. Näilläkin alueilla vahvojen tietoliikenneyhteyksien saatavuus on kuitenkin jo nyt muodostunut ongelmaksi muun muassa yhteiskunnan digitaalisesti tuotettujen palvelujen hyödyntämisen ja tuottamisen kannalta.

Laajakaistalain myötä on merkityksellistä arvioida eri olosuhteissa toimivien tasavertainen kohtelu. Laajakaistalaista on mahdollista muotoilla sellainen, joka yhdistää pitkien etäisyyksien Lapin maakunnan tiiviimmäksi osaksi kehittyvää ja digitalisoituvaa yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää. Tämän lain myötä voidaan turvata, että myös haja-seuduilla asuvat voivat osallistua yhteiskunnan demokraattisen ja avoimen yhteiskunnan toimintaan. Epäsymmetriset mobiiliyhteydet luovat eriarvoisuutta kansalaisten kesken Lapin maakunnassa. Epäsymmetriset mobiiliyhteydet eivät

millään tavoin tule tavoittamaan riittävää määrää kansalaisia muun muassa maakunnan vaihtelevat maaston vuoksi. Ainoa keino tavoittaa kansalaiset on kiinteät ja symmetriset yhteydet.

Napapiirin Energia ja vesi -konsernissa on luotu Lapin maakunnan kattavaa tietoliikenneverkkoa, joka toisi kattavat tietoliikenneyhteydet joka puolelle maakuntaa. Tässä työssä on ollut aktiivisesti mukana alueiden eri toimijoita, joka on osoitus alueellisesta yhteistyöstä ja yhteisestä halusta varmistaa Lapin maakunnan pysyminen digitalisaatiokehityksen mukana. Vaikka tätä työtä tehdään yhteistyössä (esim. yhteisrakentaminen), niin toimintaa ei millään tavoin kyetä saamaan niin tehokkaaksi, että sen myötä tietoliikenneverkon riittävä saatavuus, riittävällä aikataululla alueen toimijoille ja kuntalaisille mahdollistuisi.

Lapin alueella on osoitettu (kansainvälisestäikin tunnustettua) yli kuntarajojen tapahtuvaa yhteistyötä ja tahtoa pienten kylien tietoliikenneverkkojen rakentumiseksi. Tämä on merkittävä osoitus siitä, kuinka tärkeästä asiasta on kyse Lapin kylien elinvoimaisuudessa.

Taustaa aiheeseen

Euroopan unionin laajakaistatavoite

Euroopan Komission Strategia, Shaping Europe's digital future löytyy osoitteesta <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-connectivity-competitive-digital-single-market-towards-european-gigabit-society>.

Lainaus Suomen Digitaalisen infrastruktuurin strategiasta:

”Euroopan komission vuodelle 2025 asettamien tavoitteiden mukaisesti eurooppalaisilla kotitalouksilla niin kaupungeissa kuin maaseudullakin olisi oltava mahdollisuus käyttää yhteyksiä, joiden siirtonopeus on vähintään 100 Mbit/s ja joka voidaan kasvattaa yhteen gigabittiin sekunnissa.”

”Kaikilla keskeisillä sosioekonomisilla toimijoilla, kuten kouluilla, yliopistoilla, tutkimuskeskuksilla ja liikennekeskuksilla, sekä kaikilla julkisten palvelujen tarjoajilla, kuten sairaaloilla ja hallinnoilla, tulisi olla mahdollisuus käyttää erittäin suuren kapasiteetin yhteyksiä, joiden avulla käyttäjät voivat siirtää dataa 1 gigabitin tiedonsiirtonopeudella sekunnissa.”

Suomen laajakaistatavoite

Suomen tavoitteena on digitaalisen infrastruktuurin kehitys vähintään Euroopan unionin laajakaistatavoitteiden mukaisesti. Kansallinen digitaalisen infrastruktuurin strategia löytyy osoitteesta <https://www.lvm.fi/-/digitaalisen-infrastruktuurin-strategia-suomi-tietoliikenneverkkojen-karkimaaksi-984519>.

HE 176/2009, yksityiskohtaiset perustelut, §11:

”Edistyksellisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan palvelua, jolla on useita samanaikaisia käyttäjiä ja joka sen takia vaatii viestintäverkolta paljon välityskapasiteettia. Valtioneuvoston laajakaistarahoitusta koskeneessa periaatepäätöksessä viitataan 100 Mb/s laajakaistayhteyksiin ja tätä yhteysnopeutta olisikin siis pidettävä edistyksellisen viestintäpalvelun vähimmäistasovaatimuksena. Muita edistyksellisen viestintäpalvelun ominaisuuksia ovat esimerkiksi palveluiden symmetrisyys ja toimintavarmuus.”

Voidaanko vuonna 2020 tyytyä vähemmän edistyksellisiin tavoitteisiin kuin vuonna 2009?

Nykyisen lakiehdotuksen asetusluonnos ei ole EU:n eikä Suomen tavoitteiden mukainen!

Kiinteä langaton liitântä (FWA)

Kiinteä langaton liitântä ei täytä EU:n laajakaistatavoitteita vuodelle 2025, eikä siten myöskään Suomen digitaalisen infrastruktuurin strategian tavoitteita. FWA ei mahdollista entistä tärkeämmäksi tulevaa symmetrisyysvaatimusta. FWA ei myöskään huomio tulevaisuuden koko ajan kasvavia tarpeita.

Ruotsalainen RISE (Research Institutes of Sweden) tutkimuslaitos on analysoinut tutkimuksessaan ”Infrastrukturval för att nå Sveriges bredbandsmål, En teknoekonomisk studie” mobiili (FWA) ja valokuituverkkojen pidemmän aikavälin (10 vuotta) investointi- (CAPEX) ja ylläpitokustannuksia (OPEX) sekä vastaavasti vaihtoehtoisten toteutusten energiankulutusta.

Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että pelkällä kuidulla toteutettu skenaario on 10 vuoden investointi- ja käyttökuluiltaan edullisempi, kuin 5G mikrosolu tai 5G hybridiratkaisu. Vain makrosoluratkaisu on edullisempi, mutta tarjoaa vain vaatimattoman siirtonopeuden. Valokuitu on ylivoimainen energiatehokkuudessa ja siirtonopeudessa kaikkiin muihin skenaarioihin verrattuna.

Tutkimuksen mukaan valokuidun kustannukset kymmenessä vuodessa ovat mobiilitoteutusta edullisemmat sekä FWA piensolu-, että FWA hybridiratkaisussa niin taajama-alueilla kuin haja-asutusalueillakin. Vain FWA makrosoluratkaisu on kustannuksiltaan valokuitua edullisempi 10 vuodessa.

Millään FWA ratkaisulla ei kuitenkaan päästä Ruotsin, EU:n eikä Suomen laajakaistatavoitteiden mukaisiin siirtonopeuksiin taajamissa eikä haja-asutusalueilla.

Lisäksi RISE:n tutkimus osoittaa, että mobiiliteknologiat ovat energiatehokkuudeltaan huomattavasti huonompia valokuitutekniikkaan verrattuna sekä taajamissa (Figure 9), että haja-asutusalueilla.

RISEN tutkimus löytyy kokonaisuudessaan osoitteesta ” <https://www.ri.se/sv/vad-vi-gor/projekt/infrastruktursval-sveriges-bredbandsmal-en-teknoekonomisk-studie>.

Yhteenveto

5G- ja muut vastaavat teknologiat ovat merkittävä osa digitalisaatiota, ja niillä on selkeästi oma paikkansa tietoliikenteen hyödyntämisessä. On kuitenkin tärkeää huomata, että kaikki tietoliikennetarpeet eivät tule täytetyksi yksittäisten, kyseisen ajanhetkien teknologioihin nojautuen, vaan tärkeämpää on rakentaa kestäviä kokonaisuuksia. Esimerkiksi huoltovarmuus ja kiinteistöjen tietoliikennetarpeisiin tarvitaan kiinteä ja symmetrinen tietoliikenneyhteys. Nämä tarpeet kasvavat myös hajaasutusalueilla, joissa mm. lääkäri- tai muut palvelut tarvitsevat vahvat ja luotettavat yhteydet.

Kestävän kehityksen kannalta mobiiliteknologiat ovat osoittautuneet käytännössä lyhytikäisiksi. Valokuidun käyttöikä on jopa 50 vuotta. Mobiiliverkot eivät myöskään huomioi tulevaisuuden tarpeita, vaan ovat tämän ajan hetken ratkaisu. Ennen kaikkea se, ettei mobiiliratkaisut täytä EU:n eikä Suomen digitaalisen infrastruktuurin tavoitteita.

Lisäksi on tärkeää huomata, että 5G ja sen kaltaiset teknologiat rakentuvat joka tapauksessa markkinaehtoisesti, eikä ole järkevää käyttää julkista tukirahaa näiden toteuttamiseen.

Nyt valmisteilla oleva laki tukee kolmen suuren operaattorin mobiiliverkkotoimintaa siinä määrin, että se monopolisoi toimintaa. Lisäksi kaksi näistä kolmesta on ulkomaalaisomisteisia, joka luo uhkakuvia tietoliikenteen huoltovarmuuteen maakunnassa.

Saksassa on tehty päätös rakentaa vahva ja kestävä tietoliikenneinfra. Onko meillä eriävä näkemys?

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2132

https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_54668

Asetuksessa on muutettava ainakin seuraavat asiat:

- Vähimmäisnopeus on saapuvassa ja lähtevässä liikenteessä 100 Mbit/s
- Tavanomaisissa ruuhka-aikaolosuhteissa laajakaistayhteyden on toimittava häiriöttömästi ja toteutuvan vähimmäisnopeuden on oltava saapuvassa ja lähtevässä liikenteessä 90 Mbit/s

- Yhteydet ovat symmetrisiä
- Vähimmäisnopeus on voitava nostaa helposti 1 Gbit/s/1Gbit/s nopeuteen.
- Näillä vaatimuksilla 2020 luvulla ei astuta yhteysnopeuksissa ja –laadussa taaksepäin, vaan huomioidaan tulevaisuuden kasvavat tarpeet ja varmistetaan valokuiturakentamisen jatkuminen Suomessa myös haja-asutusalueilla 2020 luvulla

Gullsten Kristian
Napapiirin Energia ja Vesi Oy

Vaara Hannu
Napapiirin Energia ja Vesi Oy